

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський обласний відділ Українського географічного товариства
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Белгородський державний національний дослідницький університет
Харківська обласна станція юних туристів

РЕГІОН - 2012:

**СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ**

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

(м. Харків, 25–26 жовтня 2012 р.)

Харків
2012

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський обласний відділ Українського географічного товариства
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Белгородський державний національний дослідницький університет
Харківська обласна станція юних туристів

РЕГІОН - 2012:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

(м. Харків, 25–26 жовтня 2012 р.)

Харків
2012

Колонцова С.А. БИОКЛИМАТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА НОВООСКОЛЬСКОГО РАЙОНА	278
Колтунова М.А. ИЗМЕНЕНИЕ ВНУТРИГОДОВОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ СТОКА РЕК СЕЙМ И ТУСКАРЬ НА ФОНЕ УВЕЛИЧЕНИЯ АНТРОПОГЕННОЙ ОСВОЕННОСТИ ВОДОСБОРА	281
Королева И.С. РЕКРЕАЦИОННАЯ ОЦЕНКА ЛЕСНЫХ ТЕРРИТОРИЙ, КАК РЕЗУЛЬТАТ СОЗДАНИЯ ЛЕСНОГО РЕКРЕАЦИОННОГО КАДАСТРА	284
Костріков С.В., Сегіда К.Ю. РОЗПОДІЛЕНЕ ГІДРОЛОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЧЕРЕЗ ГІС-ЗАСОБИ ДЛЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ВОДНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ	286
Морабандза К.-Б., Артищев В.Е. АЭРОТЕХНОГЕННОЕ ЗАГРЯЗНЕНИЕ СНЕЖНОГО ПОКРОВА Г. БЕЛГОРОДА	289
Набокова Е.С. ЕСТЕСТВЕННОЕ ВОССТАНОВЛЕНИЕ ЛЕСОСТЕПНЫХ ФИТОЦЕНОЗОВ В УСЛОВИЯХ ЗАЛЕЖНОГО РЕЖИМА	292
Поліщук Л.Б. СТАН ДОВКІЛЛЯ: НАСЛІДКИ В ПЛАНІ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ КАДРІВ	295
Прибилова В.М. ОСОБЛИВОСТІ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ПИТНИХ ПІДЗЕМНИХ ВОД НА ПРИКЛАДІ ВОДОЗАБОРУ М. ПЕРВОМАЙСЬК ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	297
Сазонова Н.В., Соловьев А.Б., Богат Д.В. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ Г. БЕЛГОРОДА	300
Семеряга О.П. ДИНАМІКА БЕЛГЕРАТИВНИХ ЛАНДШАФТІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	303
Суханова М.П. ГИДРОХИМИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МАЛЫХ РЕК В УСЛОВИЯХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ (на примере р. Халань Белгородской области)	306
Сухов В.В. О РЕЗУЛЬТАТАХ ЭКСПЕРИМЕНТОВ ПО ИЗУЧЕНИЮ ВЛИЯНИЯ ПРОЦЕССОВ ЗАМЕРЗАНИЯ И ТАЯНИЯ КАПИЛЛЯРНЫХ И ТРЕЩИННЫХ ВОД НА ГОРНЫЕ ПОРОДЫ	309
Суярко В.Г., Сердюкова О.О. ГАЛОГЕНИ У ПІДЗЕМНИХ ВОДАХ ДОНЕЦЬКОЇ СКЛАДЧАТОЇ СПОРУДИ	312
Тищенко И.И., Калининченко С.Е. ПРОБЛЕМЫ ОСВОЕНИЯ МИНЕРАЛЬНЫХ РЕСУРСОВ МИРОВОГО ОКЕАНА	314
Удалов І.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТЕХНОГЕННИХ ВІДХОДІВ У ДОННИХ ВІДКЛАДАХ (на прикладі вуглепромислового комплексу Луганської області)	318

СТАН ДОВКІЛЛЯ: НАСЛІДКИ В ПЛАНІ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ КАДРІВ

Л.Б. Поліщук

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Міжнародна стратегія та програми освіти в сфері охорони довкілля направлені на розвиток загальної освіти суспільства на регіональному, національному, та глобальному рівнях.

Освіта та підготовка кадрів в сфері охорони довкілля має дві форми: шкільна та вища освіта. Завдяки цьому, через навчальні програми здійснюється підготовка і керівників і політиків, промисловців, інженерів, архітекторів, аграріїв, а також підготовка спеціалістів, діяльність яких пов'язана з природним середовищем в різних сферах діяльності (біологія, екологія, гідрологія, метеорологія, ґрунтознавство, ландшафтознавство, океанографія, географія та інші). Головне завдання Стратегії в сфері освіти полягає в тому, щоб навчити мислити глобально, тоді як діяти конкретно, бачити зв'язки між глобальними та місцевими проблемами і рішеннями, що забезпечить успіх перетворення Стратегії в корисне керівництво для відтворення екологічної політики на місцевому рівні.

Відповідно до плану заходів, прийнятих на Стокгольмській конференції (1972 р.) рекомендації щодо стану довкілля, які і на сьогодні є базовими, розподіляються на три групи, що пов'язані відповідно з: 1) оцінкою стану середовища, 2) управлінням середовищем та 3) допоміжними заходами. Освіта та підготовка кадрів в сфері охорони довкілля складають один з компонентів допоміжних заходів, поряд з оцінкою та управлінням.

Оцінка стану довкілля складає першу групу заходів і потребує огляду світової інформаційної служби, міжнародного обміну знаннями про умови, проблеми та методи управління в сфері охорони довкілля. Це необхідно для виявлення змін в середовищі, попередження уряду про необхідні дії. Велике значення мають наукові дослідження для розвитку нових знань та підвищення ефективності оцінки.

Друга група заходів — управління природним середовищем має мету всеохоплюючого широкого планування та збереження середовища для майбутніх поколінь. Першочергове значення мають дослідження з захисту океанів та морів від забруднення, збереження лісів та біологічного різноманіття, діяльність із збереження генетичних ресурсів, що можуть стати джерелом створення нових видів зернових культур та домашніх тварин.

Третя група заходів складається з освіти, підготовки кадрів та інформування суспільства, оскільки існує потреба в багатопрофільних спеціалістах та технічному персоналі. При цьому важливе значення має всебічний огляд стану довкілля, різних його складових та наслідки кожного з

них на різні аспекти освіти та підготовки кадрів в області охорони довкілля. Екологічна освіта потребує розкриття складної системи зв'язків в сфері взаємодії природи та суспільства та такої схеми навчання, яка дозволяє відобразити природу в цілому та її складові не тільки як засіб виробничої діяльності, але і як її мету. Реалізація екологічного принципу в навчальному процесі дозволить перейти від традиційного для природознавства підходу до природи поза зв'язками з господарською діяльністю людини до розгляду їх також у зв'язку з активною перетворюючою діяльністю.

Центр ваги в природоохоронно-екологічній освіті переноситься на навчальні курси географії. Визнання ролі географії у вирішенні екологічних проблем відображені в навчальних програмах. Між тим, тенденцією географічної науки є її поділ на галузі, що підпорядковані дослідженню природи та суспільства, відповідно: фізична географія, економічна, соціальна географія. Окремі дисципліни не можуть охопити всі компоненти природи та природні комплекси, показати їх зміни, пов'язані з розвитком суспільного виробництва, шляхи подолання негативних наслідків господарювання, що є основою розуміння принципів раціонального природокористування. Все більш активно йде пошук до інтеграції географічних досліджень у відповідь на активну роль людини у перетворенні природи. Екологічний принцип у викладанні дисциплін потребує не стільки введення в підручники додаткових понять, скільки проявлення нових сторін та поглиблення існуючих понять за рахунок розкриття зв'язків та відношень. Це особливо стосується географії, зміст якої складається з кількох систем знань, що формуються впродовж декількох навчальних курсів. Географія розкриває в пізнанні світу важливу ідею гармонічного різноманіття природи різних частин Землі.

Між тим географія потерпає від недосконалості понятійного апарату. Неузгодженість стосується найголовнішого — визначення об'єкту, предмету (змісту) науки. Серед них: географічна оболонка, ландшафтна оболонка, біосфера. Тому важливо не тільки розширення навчального матеріалу та наростання його складності, а, насамперед, єдина понятійна база, яка дозволяє не тільки засвоювати знання з тем певного курсу, а також застосовувати знання при вивченні інших курсів географії, або інших навчальних дисциплін. Після диференціації науки відбувалось суттєве поглиблення знань про загальні закономірності природи та біосфери Землі. Сформована уява про біосферу, як відкриту динамічну систему з просторово-часовою впорядкованістю, організацією, що відтворюється в процесах просторової диференціації та інтеграції, зміни, що відбуваються в одних її частинах, розповсюджуються широко в силу тісного взаємозв'язку її компонентів і територій.

Біосфера з чисто природної системи перейшла в природно-антропогенну і цей процес є незворотнім. Але, за Вернадським В.І., це не означає, що в складі біосфери з'явився новий компонент. Склад компонентів залишився тим самим, людство впливає на біосферу через вже існуючі природні компоненти. При цьому антропогенний вплив набагато дієвіший, бо йому притаманні значні швидкості та енергія впливу більша, ніж дія природних процесів. Тому необхідний такий активний пошук нового наукового напрямку, який вивчає

закономірності та механізми антропогенного впливу на складові біосфери, а через них на біосферу в цілому. Соціальне життя людини є наслідком його біологічного життя, а все вироблене ним може розглядатись як наслідок попередньої чисто природної стадії існування біосфери.

Сучасний стан розвитку біосфери дає основний практичний підхід до предмету географії – природокористування, як більш глибокий ніж той, який мають відповідно фізична, соціальна та економічна географія. Природокористування найбільше відповідає розумінню взаємовідносин між людиною та природою. Природокористування характерне для всіх історичних епох, існувало завжди, відтоді як виникло людство. Предмет природокористування полягає у дослідженні форм процесу труда, процесу, в якому людина протистоїть природі. Природокористування відображає поступовий перехід біосфери в ноосферу (сферу людського розуму), такий її стан, коли дійова свободна енергія біосфери починає існувати та накопичуватись у своїй вищій формі, формі розуму.

Географія повинна відійти від відокремленого дослідження і набути вигляд загального вчення про процеси суспільного природокористування як феномену ноосфери. Саме географія здатна розкрити особливості природно-економічних утворень та подальшого розвитку уявлень про еволюційні процеси біосфери. Велике значення при цьому мають специфічні природно-економічні утворення, території, райони (регіони), що є матеріальними утвореннями, де суспільство (популяція) взаємодіє з реальними природними структурами. В цьому сенсі біосфера не просто відображає глобальні процеси розвитку природи, вона неоднорідна в горизонтальному відношенні, в ній існують та можуть бути виділені різні ландшафти, а також виявлені зміни ландшафтів під впливом антропогенної діяльності.

УДК 556.3

ОСОБЛИВОСТІ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ПИТНИХ ПІДЗЕМНИХ ВОД НА ПРИКЛАДІ ВОДОЗАБОРУ М. ПЕРВОМАЙСЬК ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.М. Прибилова

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Проблеми, що стосуються кількісного, якісного, екологічного та інших аспектів ресурсів води, насамперед питної якості, нині є вкрай важливими. Об'єми використання води на порядки більші, ніж інших добувних ресурсів. Важливим чинником, що впливає на стан здоров'я населення, є хімічний склад питної води відповідної якості. Забезпечення населення достатньою кількістю доброякісної питної води – стратегічне завдання держави.

Для населення України проблема питної води є вкрай важлива, тому і виникає питання розробки стратегії використання ресурсів питних підземних